

Det måste vara en revolution

Dagens hausse på börsen bygger på grundantagandet att vi upplever en teknisk revolution, ett kvantumsprång av aldrig tidigare skådad omfattning. Många samtidsbeträk- taren vill modifiera den bilden.

En mäktig drivkraft bakom revolutionen var skapandet av ett nätverk för informationshantering som upphävde alla avstånd. På sekunder kunde information sändas runt hela jordklotet, som sammanvävdes genom kablar över kontinenter och under hav. Det knöt samman de stora börserna och möjliggjorde ögonblickliga kapitalrörelser. Det nya nätet väckte också stora förhoppningar om att världens människor skulle komma närmare varandra och gynna fred och försoning.

Givetvis avses här den elektriska telegrafan.

"Tidsresande viktorianer som anlände i det sena 1900-talet skulle utan tvivel bli föga imponerade av internet. De skulle säkert se rymdfärder och interkontinentala flygresor som mycket mer imponerande tekniska framsteg än vårt upphäusade globala nätverk."

Så säger författaren till *The Victorian Internet*, Tom Standage, som är vetenskaplig skribent på den brittiska tidskriften *The Economist*.

För vad är internet annat än en visserligen imponerande och omgripande inrättning? Men inte innebär den samma dramatiska språng i mänsklighetens historia som den elektriska telegrafan!

Telegrafihysteri

På båda sidor om Atlanten experimenterade tekniker länge med att skapa en elektrisk telegraf. Det blev amerikanen Samuel Morse som konstruerade den första fungerande längre telegraflinjen, mellan Washington och Baltimore år 1844. Betydelsen av den nya upptäckten stod genast klar för världen. Ett år efter Morses första experiment etablerades telegrafbolag i både England och USA. Utbyggnaden av telegrafnäten gick sedan så snabbt att ingen kunde hålla reda på den.

"Utbredningen av telegrafan är nästan lika underbar som den förnämliga uppfinningen i sig själv", skrev *Scientific American* år 1852 och konstaterade att ingen kunde göra några kartor över dess utbredning eftersom hundratals kilometer drogs varje månad. Då uppskattades nätverket i Förenta Staterna till 37 000 kilometer, en 600-dubbling sedan 1846. Samtidigt hade telegrafnäten spritt sig över hela Europa, Ryssland, Kanada och Australien och delar av Chile.

Redan år 1858 togs den första atlantkabeln i bruk. Att tillverka och lägga ut en 400 mil vattentät kabel över Atlanten var i sig ett tekniskt äventyr av oöverträffad svårighet.

Entusiasmen när Europas och Amerikas telegrafnät sammanfogades steg också till hysteri. Begreppet hype må vara en uppfinning av vår tid, företagens vidlådde den tidens Nät lika väl som vårt.

"Sedan Columbus upptäckt har ingen tillnärmelsevis liknade utvidgning av den mänskliga verksamhetens sfär skett", skrev *The Times*.

En samtida "Telegrafens historia" bredde på.

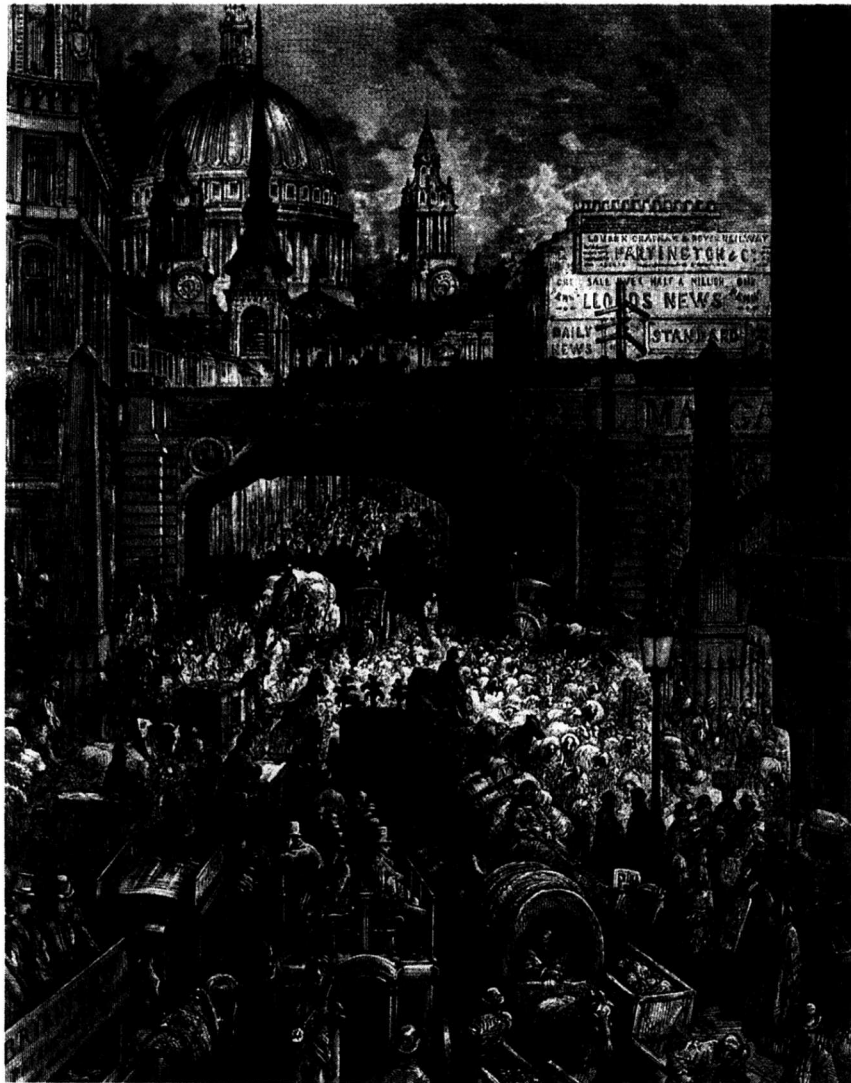
"Nu när det stora verket är fullbordat kommer hela världen att lindas in i elektrisk ström, vibrerande av mänsklig tanke och känsla. Detta visar att ingenting är omöjligt för människan."

Innan vi drar på munnen – är det inte något kusligt välbekant över tongångarna?

I sanningsens namn ska tilläggas att den första Atlantkabeln snart slutade att fungera och att det skulle ta ytterligare åtta år och oerhörda ansträngningar innan en ny – denna gång permanent – förbindelse över Atlanten kunde upprättas.

Men då var alla världens bebodda kontinenter förbundna genom telegrafan. För oss välkända problem som informationsstress, stockningar på nätet, hackers som snokade i andras meddelanden uppstod redan i 1800-talets värld.

"Begreppet hype må vara en uppfinning av vår tid, företagens vidlådde den tidens Nät lika väl som vårt"

De chockartade förändringarna av tillvaron var mycket större för 1800-talets människor än för dagens.

snart blev telegrafbolagen bland de största företagen i sin samtid. Telegrafan blev av utomordentlig betydelse för möjligheterna att administrera och utvidga de europeiska kolonialväldena.

Militären insåg givetvis snart telegrafens oerhörda betydelse för krigföringen. Ironiskt nog för sent, vilket tragikomiskt nog visade sig när Storbritannien och Frankrike förklarade Ryssland krig i mars 1854. Den brittiska militärledningen tillkännagav storleken och sammansättningen av de styrkor den sände i väg till Krim vilket nogsamt återgavs av *The Times*. Den ryske ambassadören i London kunde därför omedelbart telegraferas till Sankt Petersburg, som i sin tur kunde anpassa sitt försvar av Krim med hjälp av telegrafan. Ett förbi-seende som i senare krig inte skulle upprepas. Den brittiska militärledningen räknade reflexmässigt med att nyheten om de brittisk-franska truppernas ankomst till Krim skulle nå Sankt Petersburg samtidigt som anfallat.

Med telegrafan uppstod också nyhetsbyråer som Reuters som gjorde det möjligt för tidningarna att för första gången ha verkliga nyheter från världens alla hörn.

Börskrascher blev möjliga

Det lönar sig för oss att tänka efter vilket revolutionerande steg mänskligheten tog med telegrafan. Före telegrafan hade begreppet samtidighet ingen praktisk betydelse utom synhåll från klockan i kyrktornet. Med telegrafan kom också världstiden med sina tidszoner. En händelse

börsen i New York. Internationella börskrascher blev möjliga och inträffade också med jämna mellanrum.

I vår hybrid – eller fasa – över den föränderliga värld vi känner oss leva i, ska vi också påminna oss om att telegrafan kom samtidigt med utbyggnaden av järnvägarna, också det en kommunikationsrevolution som snabbt förkortade resor som tagit dagar och veckor till några timmar.

Järnvägarna ledde till en befolkningsomflyttning och en urbanisering inom länderna under 1800-talet som får det sena 1900-talets migrationer inom och till de rika länderna att framstå som ytterst modesta. Västerlandets storstäder växer knappt längre medan de under järnvägsperioden fördubblade sin folkmängd vartannat till vart tredje decennium.

När breda lager i de högutvecklade länderna i dag grips av panik inför migrationen ska vi också tänka på att den i dag är ytterst blygsam jämfört med de miljoner och åter miljoner människor som från Europa flyttade till Nord- och Sydamerika eller Australien med hjälp av ångfartyg – också de samtida med telegrafan.

Har denna påminnelse om hur mycket mer genomgripande förändringen av tillvaron var under halvannat århundrade före vår tid något intresse för andra än historiker?

I allra högsta grad om man ska tro Jeff Madrick, biträdande professor i Socialvetenskap vid Cooper Union. I en artikel i *New York Review of Books* med den kittlande